

RĪGĀ

2021. gada 1. martā
Nr. 1-23/028_e

Valsts ieņēmumu dienestam
Paziņošanai e-adresē

Par PVN piemērošanu finanšu iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem

Valsts ieņēmumu dienests (turpmāk tekstā – VID) 2019. gada 22. oktobrī izstrādāja metodisko materiālu *“Pazīmes vienota pakalpojuma noteikšanai”* (turpmāk - VID metodiskais materiāls vienota pakalpojuma noteikšanai)¹. Pēc iepazīšanās ar minēto metodisko materiālu, Latvijas Finanšu nozares asociācija” (turpmāk tekstā – Asociācija) vēlas no VID saņemt apstiprinājumu, ka tā ir korekti izpratusi, kā pareizi interpretēt un ikdienā piemērot metodiskajā materiālā minēto. Konkrēti, Asociācija vēlas saņemt VID apstiprinājumu, ka tās pieeja vienotā pakalpojuma noteikšanai attiecībā uz attālinātajiem bankas pakalpojumiem, kā arī dokumentu pārbaudi pie norēķinu konta atvēršanas, atbilst Eiropas Savienības un Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem.

Asociācijas biedru pakalpojumu klāstā ietilpst pakalpojumi, kuri sastāv no vairākiem saistītiem elementiem, kuriem, ja tie tiktu sniegti atsevišķi, būtu piemērojami dažādi PVN režīmi. PVN režīms, kas piemērojams no vairākiem elementiem sastāvošam pakalpojumu kopumam, atšķirsies gadījumā, ja šo pakalpojumu kopumu uzskata par vairāku neatkarīgu piegāžu paketi vai arī par vienu piegādi, kas sastāv no vairākiem cieši saistītiem elementiem. Tā kā šo elementu mijiedarbība noteiks PVN režīmu, kas piemērojams konkrētai piegādei, lai nodrošinātu, ka Asociācijas biedri godprātīgi un pareizi piemēro Pievienotās vērtības nodokļa likuma (turpmāk tekstā – PVN likums) kā arī Padomes Direktīvas 2006/112/EK (2006. gada 28 novembris) par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu (turpmāk tekstā - PVN Direktīvas) normas, Asociācija 2020. gada 12. februārī lūdza VID sniegt viedokli par PVN jomu regulējošo normatīvo aktu pareizu piemērošanu pakalpojumiem, kuri sastāv no vairākiem saistītiem elementiem, proti, par vienotā pakalpojuma noteikšanas kritērijiem. Turpretī šajā vēstulē Asociācija lūdz VID paust viedokli par minēto normu pareizu piemērošanu attiecībā uz diviem konkrētiem pakalpojumu kopumiem.

¹ 2019.gada 22. oktobra VID Metodiskais materiāls *“Pazīmes vienota pakalpojuma noteikšanai”*
https://www.vid.gov.lv/sites/default/files/vid_metodiskais_materials_pazimes_vienota_pakalpojuma_noteiksanai_22.10_.pdf

Vienota pakalpojuma noteikšana

Atbilstoši Asociācijas izpratnei, lai korekti noteiktu to, vai pastāv vairāki neatkarīgi pakalpojumi vai viens vienots pakalpojums, un vai šo vienoto pakalpojumu var uzskatīt par finanšu pakalpojumu, kā minēts VID metodiskā materiāla 5. lpp., sākotnēji jāveic vienota pakalpojuma noteikšanas process un tikai pēc tam jāveic finanšu pakalpojuma noteikšanas process. Finanšu pakalpojuma noteikšanai izmantojams VID mājaslapā pieejamais metodiskais materiāls "Pievienotās vērtības nodokļa piemērošana finanšu darījumos" (turpmāk – VID metodiskais materiāls finanšu pakalpojuma noteikšanai), kurā spriests par kritērijiem, kuriem jāizpildās, lai darījumu varētu uzskatīt par finanšu pakalpojumu.²

Nākošajās sadaļās aprakstīta Asociācijas pieeja vienotā pakalpojuma noteikšanā attiecībā uz:

- attālinātajiem bankas pakalpojumiem (t.i. digitālajiem kanāliem, tostarp, internetbanku un mobilo banku),
 - dokumentu pārbaudi pie norēķinu konta atvēršanas,
- kurās rezultātā secināts, ka abi apskatītie elementi ir uzskatāmi par papildpakalpojumiem, kuriem PVN piemērojams atbilstoši PVN režīmam, kas piemērojams galvenajam pakalpojumam. Vēstules beigu daļā lūgts VID apstiprināt izvēlētajās pieejas atbilstību PVN jomu regulējošiem tiesību aktiem.

Attālinātie bankas pakalpojumi

Sniedzot norēķinu konta apkalpošanas pakalpojumu, bankas piedāvā noslēgt attālināto bankas pakalpojumu līgumu, lai klients bankas pakalpojumus varētu saņemt attālināti. Šo pakalpojumu cena var tikt iekļauta konta apkalpošanas maksā, tie var tikt sniegti bez maksas, vai arī par atsevišķu ikmēneša maksu (maksu tiek pārsvarā piemērota juridiskām personām). Atbilstoši Asociācijas biedru izpratnei, klienta pašmērķis vēršoties bankā ir saņemt konkrētus finanšu pakalpojumus, kā piemēram konta (norēķinu, uzkrājuma, vērtspapīru vai darījuma) atvēršana un turpmāka tā apkalpošana. Papildus jau minētajam klienta pašmērķim, klientam, noslēdzot attālināto bankas pakalpojumu līgumu, ir iespēja saņemt attālinātos bankas pakalpojumus, tostarp internetbankas un mobilās bankas pakalpojumus, ar kuru palīdzību kontu iespējams pārvaldīt attālināti. Attālinātie bankas pakalpojumi (t.i., digitālie kanāli, tostarp, internetbanka un mobilā banka) ir veids, kā ērtāk saņemt galveno pakalpojumu, t.i., konta apkalpošanas pakalpojumu.

Šajā gadījumā vienotais pakalpojums sastāv no diviem vienotiem elementiem: norēķinu konta apkalpošanas un attālinātajiem bankas pakalpojumiem (t.i. digitālajiem kanāliem, tostarp, internetbanku un mobilo banku). Starp norēķinu konta apkalpošanas pakalpojumu un attālinātajiem bankas pakalpojumiem nenoliedzami pastāv cieša saikne, turklāt laika gaitā šie pakalpojumi ir kļuvuši teju neatdalāmi.

² 2019.gada 6.septembra VID metodiskais materiāls "Pievienotās vērtības nodokļa piemērošana finanšu darījumos"
"https://www.vid.gov.lv/sites/default/files/mm_pvn_finansu_darijumi.pdf"

Noslēdzot attālināto bankas pakalpojumu līgumu, klienta konts tiek pieslēgts attālinātajiem bankas pakalpojumiem, t.i., klientam tiek nodrošināta iespēja pārvaldīt savu kontu izmantojot digitālos kanālus, tostarp internetbanku un mobilo banku. Digitālo kanālu funkcijas nodrošina pieeju visām norēķinu konta pārvaldīšanas iespējām, proti, iespēja izmantot digitālos kanālus nav neatkarīgs pakalpojums, bet gan veids kā piekļūt ar norēķinu kontu saistītajiem pakalpojumiem.

Fiziskām personām iespēja izmantot digitālos kanālus konta pārvaldīšanai tiek piešķirta bez maksas, tādēļ fizisko filiāļu darbības nozīme kontu apkalpošanā ir būtiski mazinājusies. Pakalpojumu digitalizācijas rezultātā, banku klientu izpratnē, attālināta piekļuve kontam un tā pārvaldīšana ir kļuvusi par pašsaprotamu un neatņemamu norēķinu konta sastāvdaļu, bez kuras klātbūtnes būtiski tiktu apgrūtināta klientu ikdienas saskarsme ar banku un bankas sniegtajiem pakalpojumiem.

Norēķinu konti pēc būtības ir paredzēti, lai sniegtu to īpašniekiem vieglu un, salīdzinoši ar citu veidu kontiem, ātru pieeju naudas līdzekļiem, kas var tikt lietoti dažādu maksājumu veikšanai. Mūsdienās tūlītēja un attālināta norēķinu veikšana jebkurā diennakts laikā, izmantojot attālinātos banku pakalpojumus, ir kļuvusi par vienu no bankas klientu mērķiem norēķinu konta atvēršanai.

Dokumentu pārbaude pie norēķinu konta atvēršanas

Asociācijas biedriem, sniedzot norēķinu konta atvēršanas pakalpojumu, bankas kā papildpakalpojumu sniedz arī pirmreizēju dokumentu pārbaudi, kas nepieciešama norēķinu konta atvēršanai un apkalpošanai. Pie norēķinu konta nepieciešamās dokumentu pārbaudes cena var tikt iekļauta konta apkalpošanas maksā, var tikt sniegta bez maksas, vai arī par atsevišķu vienreizēju samaksu (maksā tiek pārsvarā piemērota personām, kas nav Latvijas Republikas rezidenti). Klienta pašmērķis ir saņemt konta apkalpošanas pakalpojumu, kur dokumentu pārbaude ir veids, kā klients var saņemt galveno pakalpojumu, t.i. konta apkalpošanas pakalpojumu.

Arī šajā gadījumā vienotais pakalpojums sastāv no diviem vienotiem elementiem: norēķinu konta apkalpošanas un ar konta izveidi saistīto dokumentu pārbaudi. Bankas, reģistrējot klientus, pārbauda klientu sniegtos dokumentus, lai ievērotu normatīvajos aktos noteikto "pazīsti savu klientu" principu. Normatīvie akti (piemēram, Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma 28. pants) paredz bankām pienākumu pieprasīt un klientiem pienākumu iesniegt bankām klientu izpētei nepieciešamo informāciju un dokumentus, tai skaitā informāciju par klientu patiesajiem labuma guvējiem, klientu veiktajiem darījumiem, klientu un patieso labuma guvēju saimniecisko, personisko darbību, finansiālo stāvokli, naudas vai citu līdzekļu avotiem.

Līdz ar to dokumentu pārbaude ir neatņemama sastāvdaļa norēķinu konta atvēršanas procesā, neskatoties uz to, ka, atverot norēķinu kontu, saņemt dokumentu pārbaudi nav klienta pašmērķis.

Vienota pakalpojuma noteikšanas analīze

Lai spētu korekti noteikt to, vai augstāk minētie cieši saistītie elementi:

- norēķinu konta apkalpošana un attālinātie bankas pakalpojumi (t.i. iespēja izmantot digitālos kanālus konta pārvaldīšanai, tostarp, internetbanku un mobilo banku) un
- norēķinu konta apkalpošana un dokumentu pārbaude, kas nepieciešama, lai atvērtu norēķinu kontu,

ir uzskatāmi par vienotu pakalpojumu, kas sastāv no galvenā pakalpojuma (norēķinu konta apkalpošanas) un papildpakalpojuma (attālinātajiem bankas pakalpojumiem vai dokumentu pārbaudes, kas nepieciešama, lai atvērtu norēķinu kontu), jāveic zemāk uzskaitos analīzes soļus.

1. Jānosaka, vai pakalpojumi ir neatkarīgi vai cieši saistīti

Atbilstoši EST judikatūrai katrs darījums parasti ir uzskatāms par atsevišķu un patstāvīgu, izņemot, gadījumus, kad, lai neizkropļotu PVN sistēmu, darījumi, kas no ekonomiskā viedokļa faktiski ir viens pakalpojums, nebūtu mākslīgi jāsadala. **Tādejādi, ir nepieciešams noteikt vai starp šiem elementiem loģiski pastāv tik cieša saikne, ka tie nav viens no otra neatkarīgi un faktiski veido vienu pakalpojumu.**

Kā jau iepriekš minēts, norēķinu konta apkalpošanu un attālinātos bankas pakalpojumus atdalīt būtu mākslīgi, jo klientiem pieejamās attālinātās konta pārvaldības funkcijas (t.i. digitālie kanāli) ir nepieciešamas pilnvērtīgai norēķinu konta pārvaldīšanai un lietošanas nodrošināšanai.

Tāpat arī, norēķinu konta apkalpošana un dokumentu pārbaude, kas nepieciešama šāda konta atvēršanai, ir ekonomiski nedalāms pakalpojums, jo dokumentu pārbaude pati par sevi nevar tikt uzskatīta par atsevišķu un patstāvīgu pakalpojumu, bet gan par nepieciešamu papilddarbību, kuras mērķis ir pilnvērtīgi sniegt galveno pakalpojumu – norēķinu konta apkalpošanas pakalpojumu.

2. Jānosaka, vai klienta mērķis ir saņemt vienu pakalpojumu vai vairākus atsevišķus pakalpojumus

Tālāk, nosakot vienota pakalpojuma esamību, viens no svarīgākajiem kritērijiem, kas jāņem vērā, ir vai šis pakalpojumu kopums veido vienu vienotu pakalpojumu no **“tipiska pakalpojuma saņēmēja” perspektīvas**, t.i. vai klienta mērķis ir saņemt vienu pakalpojumu vai vairākus atsevišķus pakalpojumus.

Vienots pakalpojums pastāv tad, ja divi vai vairāki elementi vai darbības, ko nodokļu maksātājs ir veicis saistībā ar patērētāju kā “vidusmēra patērētāju” ir tik cieši saistīti, ka tie objektīvi veido vienotu, ekonomiski nedalāmu pakalpojumu, kura sadalīšana būtu mākslīga. Līdz ar to jānosaka vai klienta pašmērķis ir bijis saņemt vienu pakalpojumu. Šajā sakarā jāvērtē:

- ✓ Vai par šo saistīto elementu/darbību kopuma saņemšanu noslēgts viens līgums;
- ✓ Vai par šo saistīto elementu/darbību kopuma saņemšanu izrakstīts viens rēķins;
- ✓ Vai šie pakalpojumi tiek sniegti vienlaicīgi, t.i. piemēram, šie pakalpojumi tiek sniegti viena līguma ietvaros vai arī tie tiek sniegti secīgi un to mērķis ir viena pakalpojuma sniegšana (no pakalpojuma saņēmēja skatupunkta);
- ✓ Pakalpojuma saņēmēja spēja veikt izvēli, t.i. vai pakalpojumu saņēmējs var izvēlēties saņemt vai nesaņemt kādu no pakalpojumu (elementu) kopumā ietvertajiem pakalpojumiem un, vai izvēloties nesaņemt kādu no pakalpojumiem, pakalpojumu kopums zaudē savu būtību.

Tāpat arī iespējams izvērtēt vai no pakalpojuma sniedzēja perspektīvas vairāki saistīti/elementi darbības veido vienotu pakalpojumu, t.i. vai pakalpojuma sniedzēja mērķis (no ekonomiskā skatupunkta) ir sniegt vienu pakalpojumu.

Abos apskatītajos gadījumos klienta mērķis ir saņemt norēķinu konta apkalpošanas pakalpojumu, bet minētie papildpakalpojumi, t.i. attālināto bankas pakalpojumu pieslēgšana un dokumentu pārbaude, kas nepieciešama norēķinu konta atvēršanai, ir veids, kā visērtāk saņemt galveno pakalpojumu. Papildpakalpojumi nav klienta pašmērķis un no tipiska pakalpojuma saņēmēja perspektīvas abi no elementu kopumiem veido vienu vienotu pakalpojumu.

3. Jānosaka vai vienotais pakalpojums sastāv no galvenā pakalpojuma un viena vai vairākiem papildpakalpojumiem

Gadījumos, kad vienots pakalpojums sastāv no galvenā pakalpojuma un viena vai vairākiem papildpakalpojumiem ir iespējams nodalīt kurš no pakalpojumiem ir galvenais pakalpojums un kurš/kuri ir papildpakalpojumi. Turklāt, šādos gadījumos, kad pastāv galvenais pakalpojums un papildpakalpojums/-jumi vidusmēra klienta mērķis ir galvenā pakalpojuma saņemšana, bet saņemtie papildpakalpojumi ir tikai veids kā visērtāk saņemt galveno pakalpojumu. Līdz ar to, lai noteiktu vai vienotais pakalpojums sastāv no galvenā pakalpojuma un viena vai vairākiem papildpakalpojumiem ir jāizvērtē:

- ✓ Vai papildpakalpojumam/-iem nav patstāvīga mērķa attiecībā uz pakalpojuma saņēmēju, bet tas ir tikai līdzeklis, lai pakalpojumu saņēmējs optimāli varētu saņemt sniegto pakalpojumu;
- ✓ Vai papildpakalpojums/-i nav vidusmēra klienta pašmērķis.

Attālināto bankas pakalpojumu (t.i. digitālo kanālu, tostarp internetbankas un mobilās bankas) funkcijas palīdz klientam efektīvāk lietot bankas sniegto norēķina konta apkalpošanas pakalpojumu un pārvaldīt savu norēķinu kontu attālināti. Tādēļ, klienta pašmērķis nav attālināto bankas pakalpojumu saņemšana, bet gan iespēja ērti un efektīvi veikt maksājumus un pārvaldīt savu kontu attālināti.

Arī dokumentu pārbaude, kas nepieciešama norēķinu konta atvēršanai, nav klienta pašmērķis, bet gan nepieciešama darbība, lai klients spētu saņemt norēķinu konta apkalpošanas pakalpojumu.

Dokumentu pārbaudei nav patstāvīga mērķa attiecībā uz pakalpojuma saņēmēju, jo šīs darbības mērķis ir galvenā pakalpojuma saņemšana un to nevar atdalīt no galvenā pakalpojuma.

Jāsecina, ka norēķina konta apkalpošanas pakalpojums un attālinātie bankas pakalpojumi (t.i. iespēja izmantot digitālos kanālus konta pārvaldīšanai, tostarp, internetbanku un mobilo banku), kā arī norēķina konta apkalpošanas pakalpojums un dokumentu pārbaude, kas nepieciešama norēķinu konta atvēršanai, ir savstarpēji tik cieši saistīti elementi, ka to atdalīšana būtu mākslīga, un tādēļ tie uzskatāmi par vienotu pakalpojumu.

PVN piemērošana

Saskaņā ar EST judikatūru, gadījumā, ja vairāki elementi veido galveno pakalpojumu un citi elementi turpretī tiek uzskatīti par tādiem, kas veido vienu vai vairākus papildpakalpojumus, tad PVN šādam vienotam pakalpojumam piemēro pēc tādiem pašiem principiem, kā galvenajam pakalpojumam, t.i. papildpakalpojums/-jumi ir apliekami ar nodokli tāpat kā galvenais pakalpojums, un PVN režīms, kas piemērojams papildpakalpojumiem, nav jāvērtē.

Saskaņā ar PVN likuma 52. panta pirmās daļas 21. punkta c) apakšpunktu ar PVN neapliek finanšu pakalpojumus (ieskaitot starpniecību), kas attiecas uz noguldījumu un norēķinu kontiem un citu atmaksājamo līdzekļu piesaistīšanu, skaidras un bezskaidras naudas maksājumu veikšanu, uzticības (trasta) operācijām.

Tā kā galvenais pakalpojums, t.i. konta apkalpošana, ir no PVN atbrīvots finanšu pakalpojums, vienotajam pakalpojumam (kas sastāv no galvenā pakalpojuma un papildpakalpojuma) PVN piemēro kā no PVN atbrīvotam finanšu pakalpojumam, t.i. vienotais pakalpojums ir no PVN atbrīvots finanšu pakalpojums.

Secinājumi

Atbilstoši Asociācijas izpratnei, lai korekti noteiktu to, vai pastāv vairāki neatkarīgi pakalpojumi vai viens vienots pakalpojums un vai šo vienoto pakalpojumu var uzskatīt par no PVN atbrīvotu finanšu pakalpojumu, sākotnēji jāveic vienota pakalpojuma noteikšanas process un tikai pēc tam jāveic finanšu pakalpojuma noteikšanas process. Vienotā pakalpojuma noteikšanai izmantojams VID metodiskais materiāls vienota pakalpojuma noteikšanai, savukārt, finanšu pakalpojuma noteikšanai izmantojams VID metodiskais materiāls finanšu pakalpojuma noteikšanai. Abos gadījumos darījums jāvērtē pēc tā ekonomiskās būtības, ņemot vērā Eiropas Savienības tiesas atziņas.

Ņemot vērā aprakstītos pakalpojumus un pieeju vienotā pakalpojuma noteikšanā, atsaucoties uz likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 8. panta ceturto daļu, Asociācija lūdz VID apstiprināt tās izpratni par PVN normu pareizu piemērošanu, proti:

1. a) *Norēķinu konta apkalpošana un attālinātie bankas pakalpojumi (t.i. iespēja izmantot digitālos kanālus konta pārvaldīšanai, tostarp, internetbanku un mobilo banku) ir tik cieši*

saistīti elementi, ka no vidusmēra klienta skatupunkta tie veido ekonomiski vienotu pakalpojumu un to atdalīšana būtu mākslīga.

b) Tā kā augstāk minētā vienotā pakalpojuma galvenais elements ir norēķinu konta apkalpošana un pieeja bankas attālinātajiem pakalpojumiem ir tikai veids kā pakalpojuma saņēmējs spēj ērtāk un efektīvāk saņemt galveno pakalpojumu, vienotajam pakalpojumam PVN piemērojams atbilstoši PVN režīmam, kas piemērojams norēķinu konta apkalpošanas pakalpojumam.

2. a) *Norēķinu konta apkalpošana un dokumentu pārbaude, kas nepieciešama, lai atvērtu norēķinu kontu, ir tik cieši saistīti elementi, ka no vidusmēra klienta skatupunkta tie veido ekonomiski vienotu pakalpojumu un to atdalīšana būtu mākslīga.*

b) Tā kā augstāk minētā vienotā pakalpojuma galvenais elements ir norēķinu konta apkalpošana un dokumentu pārbaude, kas nepieciešama, lai atvērtu norēķinu kontu ir tikai darbība kas nepieciešama, lai pakalpojuma saņēmējs spētu saņemt galveno pakalpojumu, vienotajam pakalpojumam PVN piemērojams atbilstoši PVN režīmam, kas piemērojams norēķinu konta apkalpošanas pakalpojumam.

Ja VID nepiekrīt Asociācijas izpratnei par korektu vienotā pakalpojuma un metodiskā materiāla interpretāciju, lūdzam VID sniegt papildus informāciju par to, kā pareizi piemērojami kritēriji, kas uzskaitīti 2019. gada 22. oktobra metodiskajā materiālā "Pazīmes vienotā pakalpojuma noteikšanai".

Gadījumā, ja VID ir kādi jautājumi vai nepieciešama papildus informācija attiecībā uz augstāk minēto, lūdzam sazināties ar Krišjāni Volfu, +3717029623, krisjanis.volfs@lv.ey.com.

Ar cieņu

valdes priekšsēdētāja

Sanita Bajāre

**ŠIS DOKUMENTS IR PARAKSTĪTS AR
DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU**

Aivars Graudiņš, Aivars.Graudins@financelatvia.eu